

Zorg voor uitvaart en rouw

Dit werkjaar staat in heel wat dekenaten de zorg voor sterven, uitvaart en rouw op de agenda. Daartoe werd in ons bisdom opgeroepen en werden verschillende impulsen aangereikt. Streefdoel is het groeien naar een integrale en kerkelijke pastoraal. Diverse dekenaten zijn hier ondertussen mee bezig. Marc Peersman brengt verslag uit van een aantal werkzaamheden.

Rituelen en gebruiken rond rouw en uitvaart evolueren vandaag volop. Ze dagen de kerkgemeenschap uit zich meer bewust te worden van haar eigen wijze van omgaan met ziekte, dood en rouw. Hoe getuigen we van de hoop op verrijzenis in aandachtige zorg voor stervenden en nabestaanden? Hoe stellen we een teken van Gods Liefde die elke mens nabij komt en nabij blijft?

VISIE

Voor een integrale en kerkelijke zorg bij sterven, uitvaart en rouw – dat was de titel van de beleidstekst van ons bisdom die in Kerkplein van maart 2010 werd gepubliceerd. Deze tekst kwam niet zomaar tot stand. Hij groeide uit studie en reflectie, en uit raadpleging en overleg. De achterliggende opties werden vooraf toegelicht en getoetst, onder andere op de studievoormiddagen voor priesters, diakens en parochie-assistenten in het najaar van 2009.

Drie accenten komen uitdrukkelijk naar voren. Er wordt gekozen voor een *gelovig*, *kerkelijk* en *integraal* omgaan met het laatste afscheid.

Gelovig. Dat wil zeggen: we gedenken niet alleen de overledene, maar we bidden tot God en gedenken

Christus. We leven mee met de droefheid van de nabestaanden, maar "niet als mensen die geen hoop meer hebben" (1 Tess 4,13). We brengen het evangelie ter sprake en ons geloof in de verrijzenis. Hoe de Heer Jezus zijn dood veranderde in een daad van liefde. Hoe Hij is verreezen en de dood heeft overwonnen. Vanuit dit geloof spreken en stellen christenen, midden de realiteit van het sterven, woorden en gebaren van leven. Lode Aerts schreef hierover de mooie achtergrondtekst *Gods leven in de dood* (Kerkplein, maart 2008).

Kerkelijk. Dat wil zeggen: een teken stellen van Gods nabijheid en toekomst wordt niet louter professioneel afgehandeld door een voorganger in een plechtigheid. Maar vraagt de betrokkenheid van de hele geloofsgemeenschap en als zodanig een sterkere 'kerkelijke' inbedding. De hele gemeenschap, vertegenwoordigd door een equipe van medewerkers, neemt afscheid van één van haar leden en begeleidt de nabestaanden. Vandaar het pleidooi om in een dekenaat te groeien naar intensere samenwerking en equipevorming rond uitvaartliturgie en rouwzorg. Dit accent werd reeds voorgesteld in Kerkplein van november 2009 (Paul Van Puyenbroeck, *Kerkelijke uitvaart en rouwzorg*).

Integraal. Dat wil zeggen: pastorale zorg voor wie rouwt is er niet louter op het moment van overlijden en uitvaart. Reeds voordien past het een geloofsgemeenschap, in de mate van het mogelijke, om begaan te zijn met de zieke of de stervende. Ziekenbezoek is hier een sterk teken. En ook na de uitvaart poogt een parochie op een gepaste manier, in gebed, herdenking of bezoek, betrokken te blijven bij wie rouwt of eenzaam achterblijft.

IMPULSEN

Beleidsvisie en -oriëntaties werden gelanceerd in het voorjaar van 2010 op een impulsavond die in elke pastorale streek van ons bisdom plaats vond. Doel was om per streek allen die dragend betrokken zijn bij uitvaart en rouwbegeleiding bijeen te brengen. En om hen per dekenaat aan het denken te zetten over hun eigen praktijk op de vier terreinen van de rouwpastoraal: 1. bezoek van zieken en stervenden, 2. contact met de familie na het overlijden, 3. voorbereiding en viering van de uitvaart(liturgie) en 4. aandacht voor rouwenden na de uitvaart. Telkens luidde de vraag: 'Welke

initiatieven kunnen we binnen ons dekenaat nemen om van een integrale en kerkelijke zorg bij sterven, uitvaart en rouw, de kwaliteit en de samenwerking te verhogen?'

De impulsavonden werden in elke streek druk bijgewoond. Bijna alle dekenaten waren steeds vertegenwoordigd.

Sommige zelfs met een groep van meer dan 20 of 30 (geïnteresseerde) medewerkers. Er werd een begin gemaakt en een eerste stap gezet in het ernstig toetsen en bespreken van dit thema naar de pastorale praktijk.

In april en mei 2010 werd tenslotte voor de derde keer de Basisvorming Rouwzorg ingericht. Ook ditmaal was deze cursus volledig volgeboekt, met meer dan honderd deelnemers. Aan interesse en bereidheid op het gebied van rouwzorg ontbreekt het duidelijk niet.

DEKENALE DOORWERKING

Waar we vandaag staan, is moeilijk te zeggen. Ik heb geen volledig overzicht van alle dekenaten. Wel is duidelijk dat stuur- of werkgroepen op verschillende plaatsen dieper op dit thema zijn ingegaan en er een werkpunt van hebben gemaakt. De klanken die ik kan laten horen, getuigen in elk geval van een grote diversiteit, zowel op gebied van de bestaande werking, als van de beschikbare energie of van de noden of wensen naar de toekomst. Ik geef, heel selectief, uit een paar dekenaten enkele voorbeelden.

GERAARDSBERGEN

Op 23 september 2010 werd een vormings- en ontmoetingsavond ingericht voor al diegenen die meehelpen in de rouwzorg. Een tiental mensen is present. Hoewel zij uit verschillende parochies komen, blijkt al gauw een duidelijke constante: bijna iedereen is actief in ziekenzorg en ziekenbezoek, en is op die manier betrokken (tot en met aanwezigheid in uitvaart of zingen in het koor). In het dekenaat bestaat behalve deze zorg voor zieken maar weinig uitgebouwde rouwzorgwerking. Twee vragen worden aldus besproken: 1. Hoe kan wat nu spontaan op vele plaatsen rond ziekenzorg gebeurt, systematisch worden georganiseerd?, en 2. Wat zijn mogelijkheden van blijvende aandacht voor nabestaanden van de overledenen na de uitvaart?

AALST

Een gelijkaardige gespreksavond vindt plaats in Aalst op 7 oktober 2010. Meer dan 20 mensen uit het dekenaat zijn op de afspraak. Ook hier blijkt een uitgebreide kennismakingsronde uiterst interessant en leerzaam. Drie accenten komen naar voren. 1. Ziekenbezoek – Velen zijn hier op verschillende plaatsen en op velerlei manieren mee bezig: ziekenzorgkernen, bezoek in ziekenhuis of rusthuis, communie dragen, ziekenzalving. Het dekenaat kan hier zeker iets betekenen: de vrijwilligers uit verschillende werkingen samenbrengen, bedanken, vorming aanreiken... 2. Equipe rond uitvaart – Eén parochie experimenteert met het vormen van een equipe voor contactname bij overlijden en het voorgaan in geval van gebedsdienst. 3. Nazorg – Een aantal aanwezigen is bereid om vanuit de parochie op een meer systematische manier aan rouwbezoek mee te werken, en vraagt naar het uitwerken van een gezamenlijke aanpak, organisatie en afspraken.

KRUISSHOUTEM

De dekenale conferentie van Kruishoutem werkte intensief rond het thema rouwzorg. Mensen van het dekenaat die de Basisvorming Rouwzorg hebben gevolgd, kwamen hun kennis doorgeven op de conferentie. Er werden gesprekken aangeknoopt met alle ziekenzorgkernen van het dekenaat. Er werd vastgesteld dat georganiseerd rouwbezoek na de uitvaart nog nauwelijks bestaat. Men ervaart ook dat weinig mensen vorming hebben genoten en de stap om vorming te volgen in het bisdom niet makkelijk wordt gezet. Daarom werd aan CCV de vraag gesteld of de Basisvorming Rouwzorg niet in het dekenaat zelf kon worden aangeboden. Na toets van deze vraag en het betrekken van de omliggende dekenaten, werd dit ondertussen beslist en start de Basisvorming Rouwzorg op donderdagavond 3 februari (zie hieronder).

Tegelijk zou het dekenaat graag starten met het vormen van een equipe die, zeker bij afwezigheid van een pastoor, de dienst van huisbezoek bij de familie en het voorgaan in een gebedsdienst kan verzorgen. Deze optie wordt verkozen boven het belasten van andere priesters met vervangingen. Er wordt uitgekeken naar het verdere vormingsaanbod van het bisdom inzake de zorg voor de uitvaartliturgie.

EVERGEM

De dekenale conferentie van Evergem wijdde verschillende besprekingen aan de beleidstekst. Rond de pastorale zorg van de parochie voor de zieken formuleerde en besprak men vijf prioriteiten: 1. Zendingsmoment voor communiedragers. 2. Vorming en ondersteuning door meegeven van gebedskaart aan

communiedragers en het maken van een gezamenlijke informatiefolder. 3. Elementaire vorming aanbieden voor wie met zieken begaan is: ziekenbezoekers samenbrengen, bevestigen, laten uitwisselen. 4. Parochiale ziekenzorg bekend maken: medewerkers zoeken én vormen (niet iedereen is altijd geschikt voor deze taak). 5. Aandacht voor zieken in een voorbede, bijv. op een vaste zondag per maand.

Verder overleg betrof het contact met de familie na een overlijden en de voorbereiding en viering van de uitvaart. Vanuit enkele goed omschreven vragen en aanzetten werd gezocht naar praktische en concrete suggesties.

VOORTGEZETTE VORMING

In de beleidstekst en op de impulsavonden werd een gespecialiseerde vorming en opleiding in het vooruitzicht gesteld voor wie uitdrukkelijk zou betrokken worden als medewerker in een dekenale equipe rond uitvaart of rond nazorg. Deze voortgezette vorming is op dit ogenblik in voorbereiding en bespreking. Bedoeling is ze in de loop van volgend pastoraal werkjaar te kunnen aanbieden. In Kerkplein van mei hopen we deze nieuwe cursus uitgebreid te kunnen voorstellen.

MARC PEERSMAN
marc.peersman@ccv.be

Ter informatie: Basisvorming Rouwzorg op vijf donderdagavonden, 3, 10, 17 februari en 3, 10 maart 2011, telkens van 19u30-22u, in zaal Telex, Kerkhofwegel, Kruishoutem.

- *Hard labeur: over rouw, rouwproces en rouwtaken*
- *Verdriet (h)erkennen: over troost en begeleiding van rouwenden*
- *Licht aan de horizon: over het perspectief van de verrijzenis*
- *De doden gedenken: over christelijke afscheidsriten en uitvaartliturgie*
- *Pastorale praktijk: naar een kerkelijke en integrale aanpak in dekenaat en parochie*

Begeleiding door Marc Peersman (CCV), Lud Dewaele (dekenale equipe rouwbezoek Eeklo) en Joris Polfliet (commissie liturgie).

Informatie bij deken Philemon Van Cleemputte, 09.383 51 05, philemonvc@telenet.be